

28/03/2008
2008/7

BASIN BÜLTENİ

VERGİ YAPISINDAKİ DEĞİŞİM YATIRIM KARARLARINDA DOĞRUDAN ETKİLİ

Vergi yapısındaki değişimin, ekonomik, sektörel ve pazar payı ile ilgili faktörlerden hemen sonra yatırım kararlarında belirleyici olduğu saptandı. Yatırımcıların çok büyük bir kısmı genel vergi indirimlerini bu konuda birinci sıradaki etken olarak değerlendirirken vergi muafiyetleri, Türk vergi sisteminin yapısı ve vergi rekabeti için uygulanan politikalar indirimleri takip eden faktörler.

Kalifiye işgücüne kolay erişim ve işgücü maliyetlerinin uygunluğu da genel ekonomik istikrar kadar yatırım kararlarında önem taşıyor.

ISMMMO (İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası) için Türkiye’de yerli ve yabancı sermayenin yatırım kararlarını etkileyen faktörler ile bu faktörlerin önem sırasının belirlenmesi amacıyla İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’nden Yard. Doç. Dr. Nagihan Oktayer, Nazan Susam ile Dr. Murat Çak tarafından hazırlanan rapor açıklandı. İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi’nce desteklenen çalışmada, İstanbul Sanayi Odası’nın en büyük 500 firma ve ikinci büyük 500 kuruluşu da içeren, her biri kendi sektörünü önemli ölçüde temsil yeteneğine haiz 840 yerli ve yabancı şirket temsilcisi ile yatırım kararlarını etkileyen faktörler üzerine görüşüldü.

Dünya genelinde doğrudan yabancı yatırımların gittiği ülke açısından büyük önem taşıdığı vurgulanan çalışmada yabancı sermayenin de gideceği bu ülkeyi bazı kriterleri göz önüne alarak belirlediği anımsatıldı. Buna göre, firmalar yatırım yapacakları alanları belirlerken öncelikli olarak ekonomik koşulları değerlendiriyor, bunun yanı sıra pazar koşulları, sektörel faktörler, yasal düzenlemeler, siyasi faktörler ve benzeri koşulları da dikkate alıyor. Ayrıca vergi sisteminin yatırım ortamını daha cazip kılacak şekilde düzenlenmesi ve özellikle istihdam, karlılığı etkileyecek kurumlar ve kar transferi vergileri ile dış ticaret üzerinden alınan vergilerdeki farklılıklar, yatırım kararını etkileyen unsurlar olarak kabul ediliyor.

Vergi rekabetinin artması ve buna bağlı olarak vergi yapısında ortaya çıkan değişim, vergilemeye daha duyarlı ve ülkeler arasındaki son derece düşük getiri farklılıklarını bile değerlendiren yabancı yatırımcıların yatırımlarını artırmalarına veya diğer ülkelere kaydırmalarına neden olabiliyor.

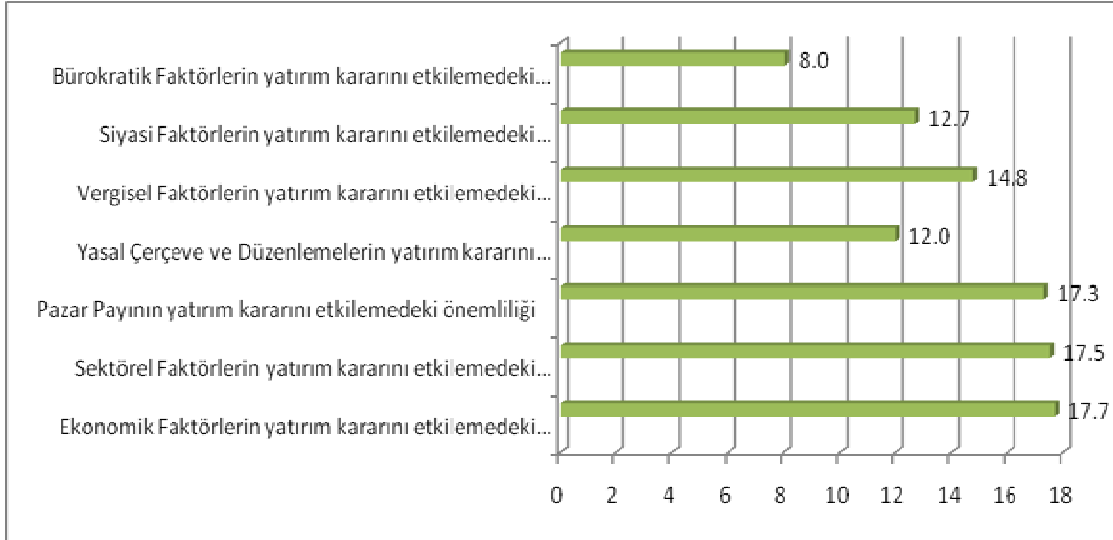
Vergideki değişikliklerin Türkiye’de günübirlik kararlarla ele alındığını belirten TÜRMOB Genel Başkan Yardımcısı ve İSMMMO Başkanı Yahya Arıkan bu denli sık değişiklikle kamuya güvenin sarsıldığına dikkat çekti.

“Açıklanan nedenlerle vergi yasaları baştan sona gözden geçirilmeli ve bir istikrara kavuşturulmalıdır” diyen Arıkan 1960 yılından bu güne kadar geçen yaklaşık 50 yıllık süreçte, vergi yasalarına ilişkin olarak yapılan yasa değişikliklerine ilişkin tespitleri aktarıırken şu değerlendirmeyi yaptı:

“1960-1979 tarihleri arasında 34 adet, 1980-1999 arasında 71 adet, 1999-2002 tarihleri arasındaki 3 yıllık bir süreçte 6 adet, 2003-2004 tarihleri arasında 2 yıllık bir süreçte 14 adet değişiklik yapıldı. Konu ile ilgili olarak yapılan bu kadar çok yasal değişikliğin yanında, ayrıca yayımlanan genel tebliğler, iç genelgeler ve istisna had ve tutarları ile vergi oranlarına dn Bakanlar Kurulu kararları ile son yılların uygulaması olan muktezalar ve sirkülerler de dikkate alındığında karşımıza adeta korkunç bir yasal değişiklikler toplamı, devasa bir mevzuat çıkmaktadır. 1980 yılından günümüze kadar geçen süreçte ekonomik hayatta yaşanan çok hızlı değişime paralel olarak bu kadar çok değişiklik yapılmasına rağmen, mali sistem maalesef yerine oturmadı. Yapılan değişikliklerin bir veya ikisi hariç, hiç biri vergi reformu düzeyinde olamamış, aksine mevcut vergi sistemini zafiyete uğratmış, önceden kaldırılan hükümler yeniden ihdas edilmeye çalışılmıştır.”

İSMMMO’nun “Vergi Yapısındaki Değişimin Yatırım Kararları zerindeki Etkisi” konulu araştırmasında ulaşılan saptamalar şöyle:

YATIRIM KARARINDA ANA FAKTÖR EKONOMİK

Yatırım kararları üzerinde ekonomik, sektörel ve pazar payı ile ilgili faktörler ilk sıralarda yer alırken, vergisel faktörler ise söz konusu ilk üç faktörün ardından dördüncü sırada geliyor. Yatırımcılar aşıısından en az etkili olan faktör ise bürokratik faktörler olarak görülüyor.

EKONOMİK FAKTÖRLERDE İSTİKRAR ÖNCELİKLİ

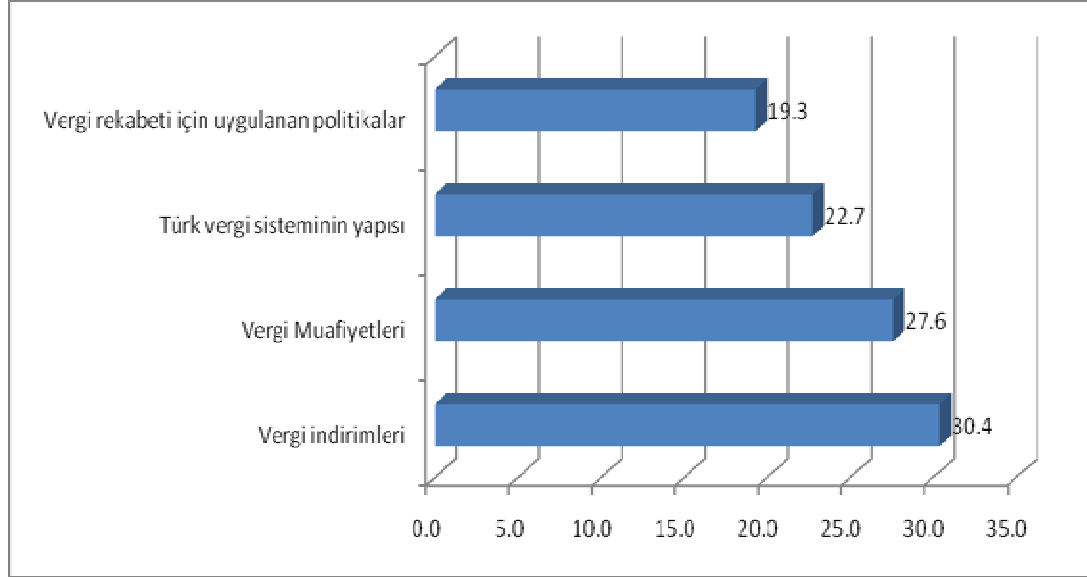

Yerli ve yabancı firmalar yatırım kararlarını verirken öncelikli olarak ekonomik faktörleri dikkate alıyor, söz konusu faktör içerisinde ise ekonomik istikrar ilk sırada geliyor. Bunun dışında yatırımcılar açısından iş gücüne kolay erişim ve iş gücü maliyetleri büyük önem taşıyor. Ayrıca faiz oranları da yatırımcılar açısından dikkate alınan faktörler arasında yer alıyor.

Gerek kalifiye işgücüne kolay erişim gerekse işgücü maliyetlerinin uygunluğu gibi, işgücü ile ilgili faktörlere de neredeyse genel ekonomik istikrar kadar önem atfedildiği anlaşılıyor. Günümüzde ucuz ve kalifiye işgücünün bulunduğu ülkeler özellikle doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını çekme konusunda ilk sıralarda yer alıyor. Çin, Hong Kong, Rusya, Hindistan v.b. devletler kalifiye ve ucuz işgücü hususunda diğer devletlere karşı epey bir üstünlük içerisinde oldukları. Söz konusu faktörlerin bir günden diğerine kolaylıkla değiştirilemeyeceği de dikkate alındığında, bu konuya bir an önce daha fazla önem verilmesi, Türkiye açısından yatırım ortamını daha cazip hale getirir.

Özellikle uzun dönemli yatırım kararlarında getirinin zaman içerisindeki değerinin hesaplanmasında önemli bir ölçüt olan faiz oranı, yerli ve yabancı yatırımcılar açısından yatırım kararı alınırken göz önünde bulundurulmuş bir diğer ekonomik faktördür. Belirli bir ülkede reel faiz oranının yüksek olması o ülkeye gidecek olan portföy yatırımlarının miktarını arttırırken, doğrudan yatırım miktarını azaltmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde Türkiye'nin hala yüksek reel faizlere sahip olması, hem yerli hem de yabancı yatırımlar önünde bir engel teşkil ediyor.

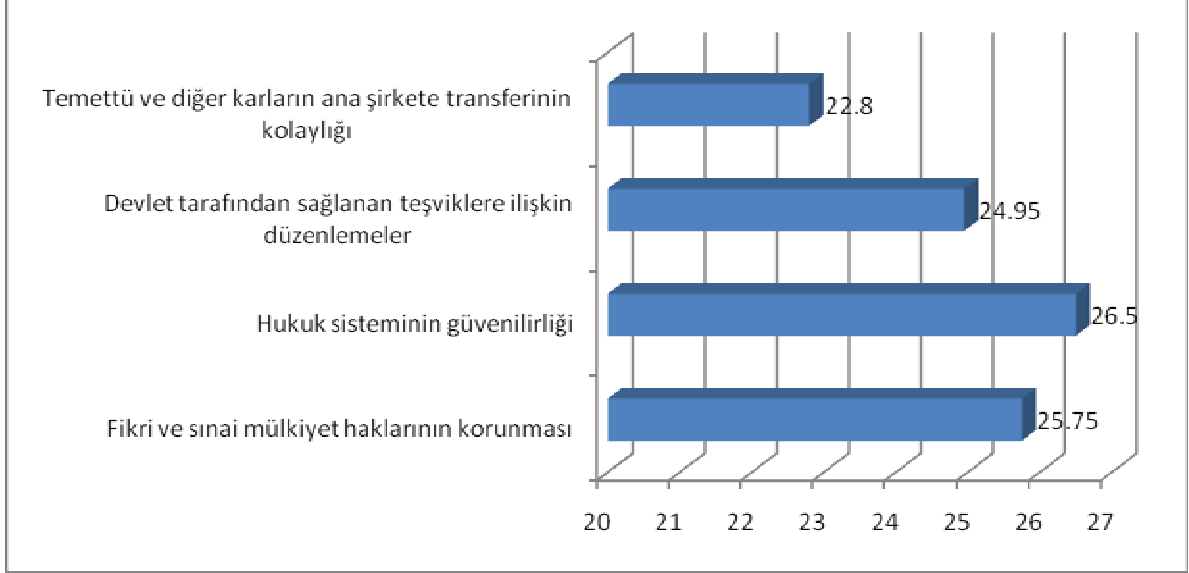
VERGİSEL FAKTÖRLERDE İNDİRİMLER CEZBEDİYOR

Ankete katılan firmalar vergisel faktörleri dördüncü sıraya yerleştirdi. Vergi faktörlerinin belirleyicileri arasında ise genel vergi indirimleri %30,4'lük payla yatırımcılar tarafından birinci sıraya konuldu. Vergi muafiyetleri ikinci sırada yer alırken, Türk vergi sisteminin yapısı üçüncü sırada, vergi rekabeti için uygulanan politikalar dördüncü sırada yer aldı. Türkiye'de yatırımların teşvikine yönelik olarak Gelir ve Kurumlar vergisi alanlarında gelir düzeyi düşük illerde, Katma Değer Vergisinde ise sektörler veya ürün gruplarında vergi indirimleri uygulandı.

Hem yerli hem de yabancı yatırımcılar açısından vergisel faktörler, diğer faktörler kadar olmasa da yatırım kararlarını etkiliyor. Vergi indirimleri gelişmekte olan ülkelerin sıklıkla başvurduğu bir yöntem oluyor. Nitekim OECD ülkeleri arasında yapılan bir çalışmada, gelişmekte olan ülkelerin yatırımları çekmek için genel vergi indirimlerine başvurma oranı % 45 iken, söz konusu oran gelişmiş ülkelerde % 5 olarak rapor edildi (Goodspeed; 2006).

YATIRIMCI İÇİN HUKUK SİSTEMİNİN GÜVENİRLİLİĞİ ŞART

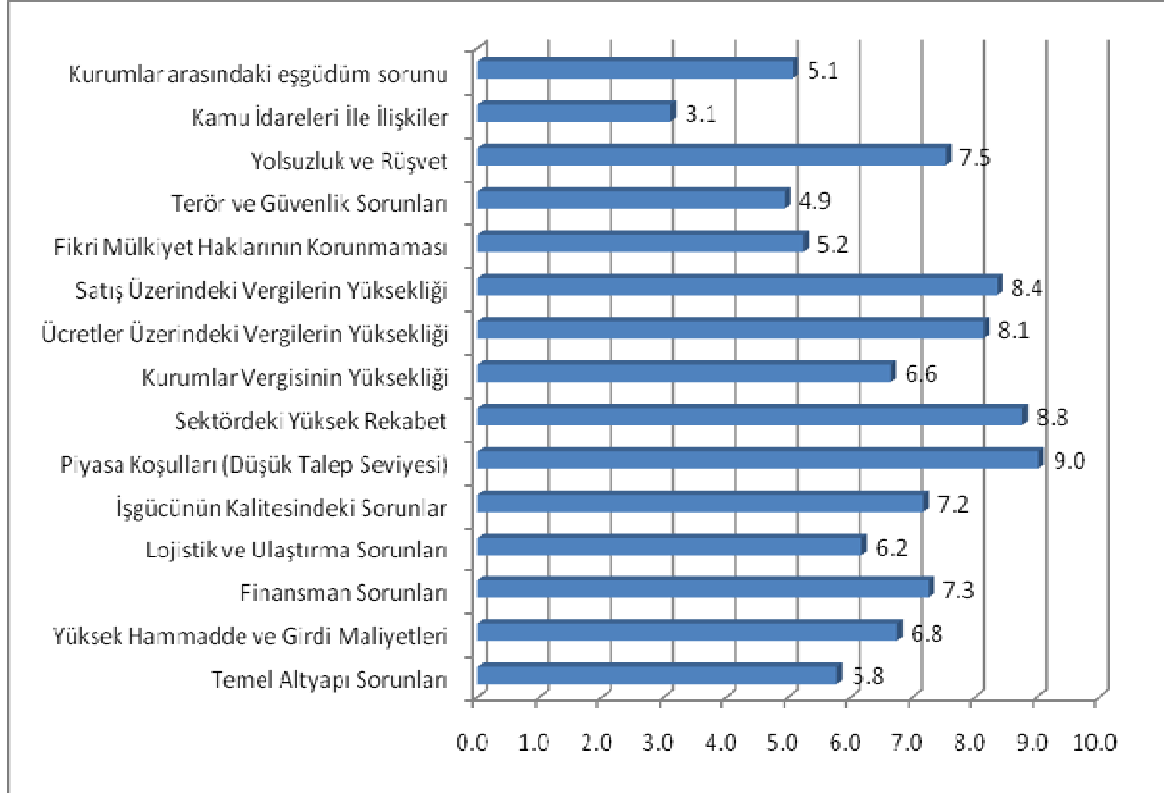

Ülkedeki yasal çerçeve ve düzenlemeler yatırımcılar açısından yatırım kararlarını belirlemede altıncı sırada yer alıyor. Yasal düzenlemeler içinde en önemli husus hukuk sisteminin güvenilirliği olarak saptandı.

Şirketler, yatırım yaptıkları ülkelerdeki hukuk kuralları ile o ülkedeki ticari ilişkilerini kurmaya çalışıyor. Bu nedenle hukuk sisteminin düzgün işlemesi, zamanında ve adaletli kararların çıkması yatırımcılar için büyük önem taşıyor. Bu hususta Türkiye'nin iç hukukun yanı sıra, tarafların belirleyecekleri hakemler ve uygulanacak hukuk kurallarının taraf iradelerine bırakıldığı tahkim yöntemini etkin biçimde uygulaması durumunda, yabancı yatırımları çekebilecek bir merkez olarak değerlendiriliyor.

Fikri ve sınai mülkiyet haklarının etkin şekilde korunması, yaratıcılığın teşviki, teknolojik gelişmelerin endüstriye uygulanması, ülkedeki yabancı sermayenin artışı, ulusal ve uluslararası ticaretin gelişmesi ile gerek ulusal gerekse uluslararası pazarda rekabet gücünün artmasında son derece büyük önem taşıyor. Bu anlamda AB'ye tam üyelik görüşmeleri çerçevesinde Türkiye'de önemli adımların atılmış ve atılıyor olması özellikle yabancı yatırımlar açısından bir tercih nedenini oluşturuyor.

ŞU ANDA EN BÜYÜK SORUN TALEP YETERSİZLİĞİ

Yatırımcıların faaliyetlerini sürdürürlerken karşılaştıkları sorunlara baktığımızda ilk üç sırayı düşük talep seviyesi, sektördeki yüksek rekabet gibi piyasa koşullarına yönelik unsurlarla, satışlar ve ücretler üzerindeki vergilerin yüksekliği gibi vergisel faktörler ve son olarak yolsuzluk ve rüşvet gibi piyasanın şeffaflığına yönelik faktörlerin oluşturduğu görülüyor.

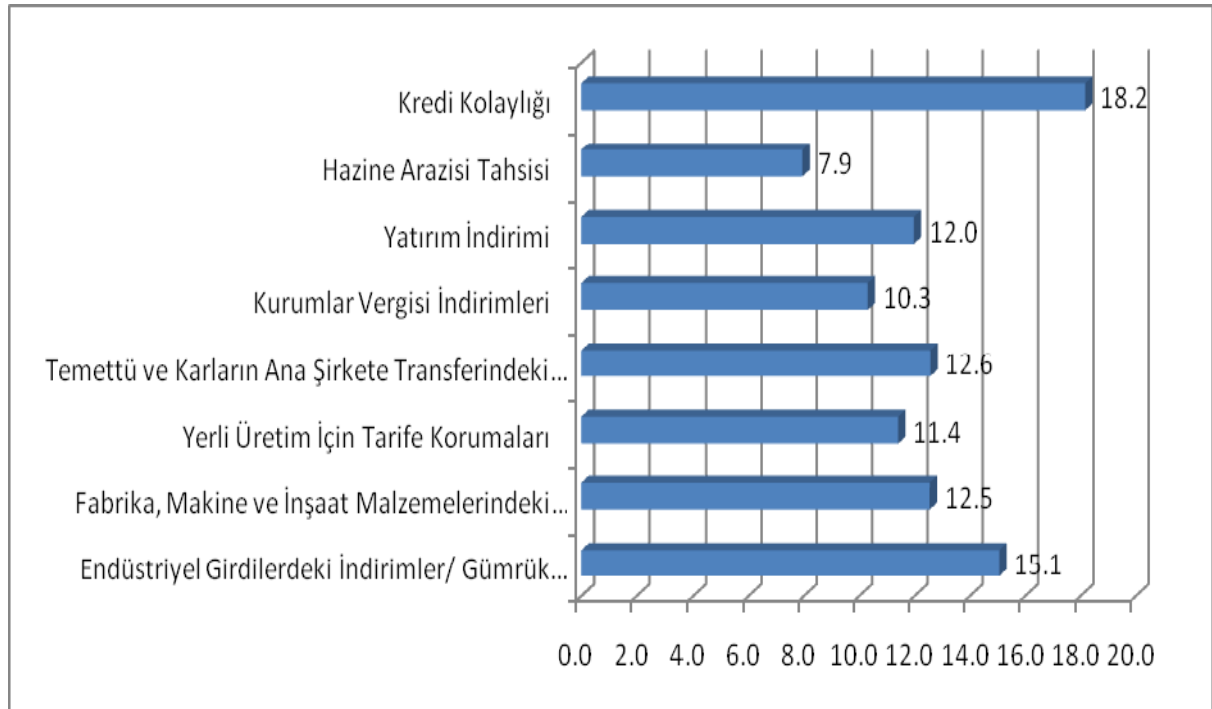
Özellikle yapılan çalışmanın saha araştırması kısmınının 2007 aralık ayı ile 2008'in ocak ayı başlarına rast gelmesinin talep düşüklüğü gibi bir sonucun ilk sırada yer almasında etken olduğunu belirtebiliriz. Zira söz konusu dönemde dünya ekonomisinde yaşanan gelişmelerin de etkisiyle oluşan belirsizlik ve risk ortamının, satın alma seviyesinde kısa dönemli bir olumsuz etki meydana getirme ihtimali göz önünde bulundurulmalı.

Satış üzerinde Katma Değer Vergisi ve Özel Tüketim Vergisi gibi yüksek oranlı vergilerin varlığı yatırımcıları faaliyetlerini sürdürmede zorlayan faktörler arasında başı çeker nitelikte.

İşgücü maliyetleri ise, özellikle ülkenin yatırımları çekme açısından rekabet gücünü olumsuz etkileyen bir faktör olarak nitelendiriliyor. Bu nedenle, yatırımcılar işgücü maliyetleri daha düşük olan ülkeleri tercih etmektedir. Türkiye'deki işgücü maliyetleri 2006 yılında 7,40 Euro/Saat civarındadır (MESS; 2007). Bu oran 2006 yılında doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını en çok çeken ülke olan Çin'de 1,10 Euro/Saat iken, AB'ye yeni üye olan devletlerden Bulgaristan'da 1,50 Euro/Saat, Çek Cumhuriyeti'nde ise 6,40 Euro/Saat (MESS 2007).

Yolsuzluk ve rüşvet ise, piyasalardaki iş risklerini ya yüksek risk primine dönüştürmek suretiyle arttırmakta ya da işletmeler üzerine ek bilgi maliyetleri yüklüyor.

YERLİ YATIRIMCI KREDİ KOLAYLIĞI, YABANCI KAR TRANSFERİNDE DÜŞÜK STOPAJ DİYOR

Katılımcılarımızın %18,2'si sağlanan kredi kolaylıklarını, verilen teşvikler içerisinde önem bakımından ilk sıraya yerleştirirken, %15,1'i endüstriyel girdilerdeki indirimler/ gümrük muafiyetlerini teşvik olarak daha önemli bulduklarını, % 12,6'sı ise temettü ve karların transferinde düşük stopaj uygulaması v.b. uygulamaları mühim gördüklerini dile getirdi.

Burada kredi kolaylıkları özellikle yerli yatırımcılar açısından daha büyük bir önem arz ederken, karların transferinde olabilecek düşük stopaj uygulaması v.b. teşvikler daha çok yabancı yatırımcıları ilgilendiriyor.